Фархад Фархадов,
заступник Міністра у справах
ветеранів України

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ ЗА УЧАСТЮ ВЕТЕРАНІВ: МЕХАНІЗМИ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА РЕІНТЕГРАЦІЇ

Україна проходить через безпрецедентний період своєї історії. Кількість ветеранів війни зростає, і після завершення служби вони повертаються до цивільного життя, до своїх громад, родин, професій. Переважна більшість із них – це люди з високим рівнем відповідальності, дисципліни та служіння державі.

Водночас ми маємо усвідомлювати: бойовий досвід, тривале перебування в умовах підвищеного ризику, психологічні навантаження можуть створювати додаткові виклики під час адаптації. У поодиноких випадках це може призводити до конфлікту із законом. І саме в цих ситуаціях держава повинна діяти виважено, професійно та системно.

Мова не йде про привілеї чи звільнення від відповідальності. Йдеться про справедливість, яка враховує контекст. Про необхідність збереження балансу між принципом неминучості покарання та метою реінтеграції людини в суспільство.

На рівні державної ветеранської політики ми вже перейшли від декларацій до практичних рішень.

Міністерством у справах ветеранів системно оновлюється нормативна база у сфері соціального захисту, реабілітації та підтримки ветеранів війни. За останній період прийнято значну кількість нормативно-правових актів, спрямованих на посилення соціальних гарантій, розвиток психологічної допомоги, підтримку працевлаштування та супровід у громадах.

Ми розвиваємо мережу фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб, посилюємо взаємодію з органами місцевого самоврядування, впроваджуємо навчальні програми для суб’єктів, які працюють із ветеранською спільнотою.

Однак нормативні рішення самі по собі не гарантують результату. Ключове питання – правозастосування.

Саме тому ми ініціювали створення Експертної групи з питань доступу ветеранів війни та членів їхніх сімей до правосуддя.

До її складу увійшли представники судової влади, правоохоронних органів, органів виконавчої влади, наукової спільноти та громадського сектору. Мета цієї групи – не просто обговорення, а формування практичних рішень.

Серед основних напрямів роботи:

- аналіз правозастосовної практики у справах за участю ветеранів війни;
- виявлення системних бар'єрів;
- підготовка рекомендацій щодо удосконалення нормативного регулювання;
- формування підходів до навчання суддів та працівників системи правосуддя.

Ми вже перейшли до прикладного етапу – збір інформації, аналіз конкретних кейсів, формування узагальнених висновків. Наше завдання – щоб рішення ґрунтувалися на фактах і реальній практиці.

Окремо хочу наголосити на важливості навчання представників системи кримінальної юстиції. Судді, прокурори, слідчі, працівники пробації повинні розуміти:

- специфіку бойового досвіду та його можливий вплив на поведінкові реакції;
- особливості соціально-правового статусу ветеранів;
- наявні механізми реінтеграції та підтримки.

Йдеться не про емоційний підхід, а про професійну компетентність і єдине розуміння ветеранського законодавства.

Другий ключовий напрям – ресоціалізація.

Якщо ветеран війни вчинив правопорушення, завдання держави – не лише забезпечити законну відповідальність, а й мінімізувати ризик повторного правопорушення. Це означає доступ до психологічної підтримки, роботу з травматичним досвідом, залучення до програм працевлаштування, супровід у громаді.

У цьому контексті ми бачимо перспективу розвитку спеціалізованих програм пробації для ветеранів війни з урахуванням їхнього бойового досвіду та рівня адаптації.

Третій важливий аспект – міжвідомча координація.

Питання кримінальної юстиції щодо ветеранів війни не може вирішуватися ізольовано. Необхідна системна взаємодія між органами досудового розслідування, судами, органами

пробації, службами психологічної допомоги, органами місцевого самоврядування та ветеранськими спільнотами.

Лише комплексний підхід дозволить уникнути формалізму та забезпечити реальний результат.

Водночас надзвичайно важливо не допустити стигматизації. Ветеран війни не повинен сприйматися як особа підвищеного ризику. Навпаки – держава повинна демонструвати довіру, повагу та підтримку.

Справедливість і довіра – це двосторонній процес. Якщо система правосуддя працює професійно, з розумінням контексту служби та бойового досвіду, це зміцнює довіру ветеранів війни до держави загалом.

Підсумовуючи, хочу окреслити кілька ключових напрямів подальшої роботи:

- формування методичних рекомендацій для системи правосуддя щодо роботи з ветеранами війни;
- розвиток спеціалізованих програм ресоціалізації та пробації;
- розширення навчальних програм для суддів і працівників правоохоронних органів;
- системний моніторинг правозастосовної практики;
- посилення міжвідомчої координації.

Сильна держава – це держава, яка здатна не лише реагувати на правопорушення, а й повертати людину до повноцінного життя в суспільстві.

Переконаний, що саме спільна робота органів влади, судової системи, наукової спільноти та громадянського суспільства дозволить сформувати сучасну модель кримінальної юстиції, яка враховує реалії воєнного часу та поважає гідність тих, хто захищав державу.